הכל חייבין פרק ראשון חגיגה ב.

הכל

[1]חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטום ואנדרוגינום ונשים ועבדים שאינם משוחררים החיגר והסומא והחולה והזקן ומי שאינו יכול לעלות ברגליו איזהו קטן כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית דברי בית שמאי ובית הלל אומרים [2]כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית שנאמר [3]שלש רגלים בית שמאי אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף ובית הלל אומרים [4]הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף: **גמ'** [5]הכל לאתויי מאי לאתויי [6]מי שחציו עבד וחציו בן חורין ולרבינא דאמר [7]מי שחציו עבד וחציו בן חורין [8]פטור מן הראייה הכל לאתויי מאי לאתויי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני הניחא למ"ד [9]כולן תשלומין זה לזה אלא למאן דאמר [10]כולן תשלומין דראשון הכל לאתויי מאי לאתויי סומא באחת מעיניו ודלא כי האי תנא דתניא [11]יוחנן בן דהבאי אומר משום ר' יהודה[12] [13]סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה שנאמר [14]יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו ואיבעית אימא לעולם כדאמרי מעיקרא ודקא קשיא לך הא דרבינא לא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן [15]מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל אמרו להם בית שמאי

תקנתם

הכל חייבין בראייה. פירש רש"י במלות ילאה כל זכורך והקשה הר"ר אלחנן דהא תני בסמוך כ"ש אומרים הראייה שתי כסף משמע דנקרבן מיירי ותו תניא בגמרא[a] הערל וטומאה פטורין מן הראייה בשלמא טומאה דכתיב (דברים יב) ובאת שמה[b] כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ועוד אמרינן בירושלמי דיש מכילתין בד"א בראיית קרבן אבל בראיית פנים בעזרה הכל חייבין כמו בהקהל האנשים והנשים והטף ותו תניא בגמרא[c] רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בעלייתן לרגל ראייה ושמחה וחגיגה יש בראייה שאין בשמיחה שהראייה כולה כליל משמע דסתם ראייה בקרבן מיירי ע"כ נראה לר"ת דמתני' מיירי בקרבן ובעזרה ורש"י דנקט בראיית פנים בעזרה נקט מדה דמשמע תרי בלעטורא דטולהו אתא לאף בראיית פנים בעזרה פטורי וכל שכן בראיית פנים בקרבן וגם יש לייסד דמתני' משמע ליה דבראיית פנים [d] נמי איירי דקתני בסמוך אחיהו קטן כל שאין יכול ליל כו'[1] משמע דבקטן דאיירי ביה קאמר אלמא בראיית פנים בעזרה איירי שאינו יכול ליל לשם ומיהו שיטת הירושלמי לא יתכן לפי שיטת שמעתתא שלנו מפני דבריס הרבה דהתם יליף מהקהל לאחיו ואתן לא ילפינן מיניה רק לפטור דחרש ואע"ג דאמרינן לקמן[e] מ"ד אמינא ילף ראיה ראיה מהקהל מה להלן נשים חייבות כו' מ"מ מהתם שמעינן דלפי האמת דלא ילפינן מהקהל לחייב ועוד היכי מחייבינן נשים בראיית פנים בעזרה מראייה דהקהל דהא ולא ילאו הוא דמוקמינן לקמן בראיית פנים לקרבן וממעטינן נשים מזכורך ועוד קשיא ליה דאמרינן לקמן (דף ו.) [f] מאן אייתי' אמו דמתייב' בשמחה אייתיה ולא קאמר דמחייבא בראיית עזרה משמע דפטורה ועוד בגמרא דקאמר שפטורה מראייה ותיובתא בשמחה לפי שיטת הירושלמי הוה מצי למימר שחייבת בראיית עזרה אלא ודאי כולי שמעתין מוכח דפטורי בכולו ראייה כדפרישית: **חוץ** מחרש שוטה וקטן. אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בו חוץ כדאמרינן ברים בכל מערבין (עירובין דף כ.) דהא תנא ושייר מקמן [g] וכורסי ומי שאין לו קרקע[h] ומיהו אי משום הני לאו שיורא הוה דפסול דגופא קאשיב לאפוקי הני דפסולן מחמת דבר אחר הוא משום אומנותו וכי תימא הא איכא חרש באחזו אחת וחיגר ברגלו אחת ובעלי קנין כל הני מכללא אתיין ונמצא פשיטא ליה לפי שאינו בביאה אינו בהבאה וערל מרבינן בגמרא[i] כי טמא ואליבא דרבי עקיבא אבל כל הני דמתני' רבותא אשמעינן דבעינן מעוטא מקרא: **איזהו** קטן כל שאינו יכול לרכוב. משם והלאה הוה ליה הגיע לחיובן ומדרבנן הוא דמחייב ולריך להביא קרבנותיו נדבה ונמ"ד (ביצה יט.) אין קריבין ביו"ט אין קריבין עד למחר בחול המועד אך קשה למורי למ"ד תשלומין דראשון מיהו כיון דלא מצי קריב בראשון לא קרבי תו כדאמרינן לקמן (דף ט.) גבי חיגר שנתפשט בשני וי"ל דהתם גברא לא חזי לכך כיון דלא חזי [j] בראשונה לא חזי בשני אבל הכא כל חיוב שם בשני ישנו בראשונה אלא משום שאינו היום ראוי עכשיו ודומה לו מצינו בספרים בפרק אלו דברים (דף ע: ושם) גבי חגיגה פעמים ו' פעמים ז' אל יו"ט הראשון להיות בשבת קרב בשבה אלמא אע"ג דלא קרב בראשון קרב בשני כיון דמחמת יום הוא דאתי כדפרישית ולריכא למימר דלמ"ד דנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט דנדבן הוא והכא דנדבן תקינו לה שיוכל להביא אף ביו"ט דהא בס"ק דעלה א) (דף יב. ושם) משמע דמדאוריתא הוא דהא שתי הלחם [k](ולחם הפנים) לא דחו יו"ט וכי תימא מ"מ כי מייתי להם נדבה היכי סמיך עלה דקטן אינו סומך כדאיתא בגמרא בפרק שתי מדות (דף לב.) וי"ל דלא סמיך עליה מ"מ דמיא לחיגר בנו ורש"י פירש דאיחזו קטן לא קאי [l] לראייה בראיית קרבן רק לראיית פנים בעזרה:

הכל לאתויי מאי לאתויי מי שחציו עבד וכו'. ולריכא דמשנה אחרונה אע"ג (c) דמתניתין קאמר איפכא כדדייק בגמרא (דף ז.) מלשון שאינן משוחררים דאלי עבד פטור מ"מ מתכן ריש"ל לחיוב לפי מה דסכירא ליה השתא ואתיוקא לא חש אלישנא דעבדים שאינן משוחררים:

תשלומין דראשון. ואע"ג דגבי חגיגה הוא דכתיב תשלומין מ"מ ילפינן דראייה מיניה כולן תשלומין דראשון והכא גברא לא חזי הוא וכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ולא הוה מצי למימר חיגר בשעה ראשונה ונתפשט בשניה דהא פשיטא הוא:

יראה יראה כדרך שבא לראות. פרש"י כדרך שבא הקב"ה לראותך דהיינו בשתי עיניו אף אתה בא (d) לראותו בשתי עיניך ולא יתכן לר"ת דהא לא שייך ביאה גבי שכינה שבכל מקום הוא ועוד דדרש מסורת קודש אדרבה היו לנו לדרוש המקרא קודש ע"כ גרים ר"ת ילאה ילאה מה לראות בשתי עיניו אחדש בא לראות המקום בשתי עיניו של מקום אף אתה בא לראות המקום בשתי עיניו ולא דמי לעובד ועבד (פסחים דף טו:) דדרשינהו תרוייהו מקרא ומסורת דהכא מי הדדי ניעבו אבל התם כל חדא חלוק מחבריה:

תקנתם

שהוא יכול לעלות ביום ב' של חג (חייב) בשאר הימים אלא לר' יוחנן דאמר כולן השלומין דראשון הן כדבעינן למימר לקמן האי הכל דקתני במתניתין לאתויי מאי

מסורת הש"ס

a) ערכין כ:, כ) [ספס], ג) [כגון שהיו שני אחין או שני שותפין ושחרר אחד את חלקו רש"י נזיר מח.], ד) [לקמן ד.], ה) [לקמן ו.], ו) לקמן ד: סנהדרין ד: ערכין כ: [מוספתא פ"ח ע"ש], ז) כפנהדרין ד: אי כן תימא, ח) פסחים פח. נזיר מח. כ"ב יג. ערכין כ: עדיות פ"ח מי"ב, ט) [לקמן ד.], י) [לקמן ו.], כ) [ריקנא כג.], ל) [שמות לד.], מ) כס"מ: אל [שמות כג.], נ) [לקמן ד:], ס) [לקמן ו:], ע) [דף ד.], פ) [פסחים ס:], צ) [לקמן דף ד:], ק) [ליתא בכילה כ: ולא בתמצאות ק:].

תורה אור השלם

1. שלש רגלים תחג לי בשנה: שמות כג יד
2. שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון יי: שמות כג יז

הגהות הב"ח

(a) רש"י ד"ה הניחא וכו' ואיכא למאן דאמר כולם תשלומין דראשון הן ואמרינן: (b) ד"ה ילאה יראה כתיב וקרינן יראה יראה כל זכורך וכו' הסכינה יראה כל: (c) ד"ה כמלך כו' אלמא לרחוקה כך היא בא לראות מקרב מה לרחוקה כשתי עיניו אף בא לראות מן המקום: (d) תוס' ד"ה הכל חייבין וכו' ונאת שמה והבאתם שמה כל שישנו וכו' רבי יוסי הגלילי אומר: (e) באו"ד ונס יש לייסד דמתמיתין משמע ליה דבראיית פנים בעזרה אייר כל"ל ותיובתא נמי נמחק: (f) באו"ד כל שאין יכול ליל כו' אלמא משמע דבקבן דאייר ביה בראיית פנים בעזרה אייר מדקאמר שאינו יכול ליל כל"ל ותיובתא קאמר אלמא נמחק: (g) באו"ד דאמרינן לקמן עד הכא מאן אייתיה אמו וכו' דמחייבא בראיית פנים בעזרה וכו' ולפי שיטת הירושל' דנים שחייבת בראיית פנים בעזרה אלא: (h) ד"ה מין וכו' ושייר מקמן ומצרף נחשת וכורסי: (ע) ד"ה איחזו וכו' מין אלא אי בראשון לא חזי וכו' ישנו בראשון אלא משום שאין היום לאוי: (i) באו"ד לא קאי לראיית פנים בקרבן רק לראיית פנים בעזרה: (j) ד"ה הכל לאתויי וכו' אע"ג דסיפא דמתניתין קאמר: (k) ד"ה ילאה וכו' אף אתה בא לראות לו מה הוא רואה אותך בשתי עיניו אף אתה רואה אותו בשתי עיניך ולא יתכן וכו' ע"כ גרס ר"ת ילאה ילאה מה לראות:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה איחזו קטן וכו'. דהא בס"ק דעלה דף יב ושם. נמחק תיובתא בס"ק דעלה וכ"כ בס"ק דעלה דף כ ע"ב כל"ל וכן הגיה בשער המלך פ"ח מהלכות תגיגה הלכה ח דף ס"ג ע"ש ישר"ש:

עין משפט נר מצוה

א א מי' פ"ג מהלכות חגיגה הלכה ג סמג עשין רכז רכט:
ב ב מי' שם הל' ג:
ג ג מי' פ"א שם הל' ג סמג שם:
ד ד מי' שם פ"ב הלכה ג סמג שם:
ה ה מי' שם פ"א הלכה ז סמג שם:
ו ו מי' שם פ"ב הלכה ג סמג שם:

מוסף רש"י

לאתויי מי שחציו עבד וחצאין בן חורין. אבל עבד נמור פטור, דכתיב את פני האדון הי', מי שאין לו אדון אלא הוא (ערכין ב:). ולרבינא דאמר כו' פטור מן הראייה. ומייתי לה מסיפא דמתניתין דקתני ושבדים שאינם משוחררים (שם). בודון תשלומין זה לזה. אין לך יום הכשר שאין חייבתו מלויה בו בעצמו למי אלא נראה בימים שלפניו, דיום ראשון שהוא נראה להביא עיקר לדידיה ומיהו שלאחריו תשלומין זה לזה דקתני אם לזה שני לראשון ושלישי לשני אלמא כל חד וחד חייב בשתי עבודות דהא אית לה לזה תשלומין ואיכא למימר דמאן דלא חזי בראשון וחזי בשני חייב (ערכין ב:). בודון תשלומין דראשון. שהרי יום אחד עשה הכתוב עיקר כמלון, דכתיב אותו, ושלאחריו עשה תשלומין לו (לקמן ט:). למי שהוא לאחר ומחייב בראשון להקריב ולא הקריב מקריב והולך כל שעבה ומי שלא נראה בראשון אם לא אינו חייב, דהא טולן אינן תשלומין אלא לראשון (ערכין ב:). שנאמר יראה יראה. יקלה כל זכורך כתיב וקרינן יראה, תרוייהו דדרשינן יראה כל זכורך שיראו פני הכסיה, ילאה משמע שיתראו לפניו שיבא בא לראותו (נ"ל לראותן) הקיש ראייתך לראיתו, כדרך שהקב"ה בא לראותך כך בא לראות לו (נ"ל לך), מה הוא רואה אותך כשהוא שלם, שנאמר (דברים יח) עיני ה' אלהיך בה מראשית, אף אתה רואה אותו בשתי עיניך (סנהדרין ד: וכעי"ז ערכין ב:). כאן כמשנה ראשונה. קודם שהודו ב"ה היה בחזקת עבד אבל אחר שהודו להודות האחיל ובידיעו לשחרר כמשוחרר דמי שאין רשות רבו עליו ולא קרינא ביה אדון אחר (ערכין ב:). מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון שהיו ג' אחין או ב' שותפין ושחרר אחד את חלקו (גיטין מא:).

רבינו חננאל

הכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן כו'. אתינן לאוקומה לתחני' הכל חייבין הכל לאתויי מאי מי שחציו עבד וחציו בן חורין שחייב בראייה. ודתינן ולרבינא דפוטר בהאי מאי ומוקים לה הכל לאתויי מי שהיה חיגר ביום ראשון ולא היה יכול לעלות בהר הבית שפטור ואם נתפשט בלוסר נתרפא ביום שני חייב. ואמרינן הניחא לר' ארשע' דאמר כולן תשלומין זה לזה וכיון

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com